

Ministerie van Defensie

Militaire Inlichtingendienst

Postbus 20701
2500 ES 's-Gravenhage

Telefoon 070 - 318 81 88
Telex 32374 KYDER

-Aan:
Zie verzendlijst.

Uw brief	Uw kenmerk	Ons nummer	Datum
		DIS/91/095/3316	8 juli 1991
Onderwerp			
Joegoslavië: recente ontwikkelingen			

1. Hierbij doe ik U toekomen een notitie over de recente ontwikkelingen in Joegoslavië.
2. Zonder bijlage is deze brief ongeclassificeerd.

Hoofd Militaire Inlichtingendienst
voor deze
Hoofd Stafafdeling Inlichtingen

T Kolonel der Cavalerie

Bijlagen
één

Bezoekadres
Kalvermarkt 28
's-Gravenhage

Doorkiesnummer
070 - 318 6634

Verzoeken bij beantwoording datum, nummer en onderwerp te vermelden.

Verzendlijst behorende bij brief MID nr. DIS/91/095/3316 , d.d. 8 juli 1991

Aan:

Coördinator Verenigde Inlichtingendiensten Nederland

(Secretaris Generaal Ministerie Algemene Zaken)

Hoofd Inlichtingendienst Buitenland

Hoofd Binnenlandse Veiligheidsdienst

Ministerie van Buitenlandse Zaken
t.a.v. AMAD

JOEGOSLAVIE
Militair-politieke situatie
09/91

(Afgesloten 081400A JULI 1991)

Slovenië

De spanning met betrekking tot Slovenië is het afgelopen weekeinde afgenomen. Onder toezicht van de zogenaamde EG-troika zijn besprekingen gevoerd tussen de presidenten van Slovenië, Kroatië en Servië, de acht leden van het federale presidium en federaal premier Markovic. Deze hebben geleid tot een beginselakkoord dat onder meer de volgende bepalingen omvat:

- Zowel de federale strijdkrachten (JNA) als de Sloveense (para-)militaire organisaties zullen de vijandelijkheden in Slovenië staken en zich op hun bases terugtrekken. De in Sloveense handen zijnde JNA-militairen dienen te worden vrijgelaten.

- De controle over de Sloveense grensposten zal worden uitgeoefend door de Sloveense douane, maar in overeenstemming met federale bepalingen. De JNA zal geen posities aan deze grenzen innemen.

- Slovenië zal de verdere invulling van haar onafhankelijkheid drie maanden opschorten en in die periode onderhandelingen voeren met de federale autoriteiten over de overdracht van federale taken aan Slovenië. Het is niet duidelijk of deze bepaling ook voor Kroatië geldt.

- Op 1 augustus a.s. starten onderhandelingen onder EG-supervisie over hervormingen in de politieke en economische structuur van Joegoslavië. De partijen hebben zich verplicht deze onderhandelingen niet te boycotten, zoals in het verleden vaker gebeurde.

Hoewel de JNA-leiding niet bij het overleg aanwezig was, hebben functionarissen van de Generale Staf zondag aangegeven dat de strijdkrachten het akkoord aanvaarden. De indruk bestaat dat een groot deel van de JNA-top zich in beginsel bij een Sloveense afscheiding heeft neergelegd.

In de praktijk zouden echter nog problemen kunnen optreden. Vandaag werd bekend gemaakt dat Slovenië haar afgevaardigden uit het federale parlement heeft teruggetrokken. Dit zou kunnen worden uitgelegd als een verdere invulling van de onafhankelijkheid en derhalve als een schending van de overeenkomst. Ook zou de bepaling omtrent de krijgsgevangenen problemen kunnen veroorzaken. Een groot aantal JNA-soldaten in Sloveense "gevangenschap" is afkomstig uit de door Servië onderdrukte Albanese meerderheid in Kosovo en zou te kennen hebben gegeven in Slovenië te willen blijven. De Sloveense autoriteiten staan naar verwachting niet afwijzend tegenover dit verlangen, maar zullen in dit stadium geen activiteiten ondernemen die een definitief akkoord onder internationale supervisie in gevaar zouden kunnen brengen. Een grootscheeps militair treffen in Slovenië lijkt derhalve zeker op korte termijn minder waarschijnlijk.

Het is echter allerminst zeker dat inderdaad in de komende maand(en) overeenstemming zal kunnen worden bereikt over voor alle partijen aanvaardbare

veranderingen in de economische en politieke structuur van Joegoslavië of over de -daarmee verband houdende- kwestie van de overdracht van federale taken aan Slovenië. Zoals bekend hebben Slovenië en Kroatië op 25 juni jl. eenzijdig hun onafhankelijkheid uitgeroepen, vooral omdat de zich socialistisch noemde, maar in feite orthodox-communistische regeringen van Servië en Montenegro weigerden in te stemmen met de omvorming van Joegoslavië tot een confederatie van in hoge mate soevereine republieken met een markteconomische ordening. Er zijn geen aanwijzingen dat beide partijen bereid zijn hun standpunten zodanig bij te stellen dat een akkoord over structurele hervormingen mogelijk wordt.

Kroatië

De spanningen in Kroatië zijn de afgelopen dagen aanmerkelijk opgelopen. Zondag is het gekomen tot een gewelddadig treffen tussen enerzijds Kroatische politie-eenheden en anderzijds gewapende Servische elementen in het dorp Tenja, vlak bij de grens tussen Kroatië en de Servische provincie Vojvodina. Troepen van de JNA kwamen tussenbeide en wisten een wapenstilstand te bewerkstelligen.

Zoals bekend hebben de autoriteiten in een aantal door de Servische minderheid gedomineerde streken van Kroatië zich eenzijdig onafhankelijk verklaard en zoeken zij aansluiting bij Servië. Dit leidt geregeld tot gewapende conflicten tussen Serviërs en Kroaten. De afgelopen dagen is voortdurend sprake geweest van infiltratie van bewapende Serviërs in Kroatië. De Kroatische autoriteiten hebben herhaaldelijk benadrukt dat zij op korte termijn zullen optreden tegen wat wordt genoemd de "terroristische Serviërs". Het optreden van de Kroatische autoriteiten in Tenja lijkt in dit kader te passen.

De JNA is massaal in Kroatië aanwezig en is (óók na de onafhankelijkheidsverklaring van Kroatië) bij etnisch geweld voortdurend tussenbeide gekomen. Het officiële JNA-standpunt is dat de strijdkrachten neutraal zijn en slechts in Kroatië aanwezig zijn om escalaties van het etnische geweld te voorkomen. Aan buitenlandse militair attachés wordt officieus duidelijk gemaakt dat de meeste officieren zich in beginsel neerleggen bij de Kroatische onafhankelijkheid. In de praktijk dienen echter kanttekeningen te worden geplaatst bij de opstelling van het leger. De Kroatische autoriteiten beschuldigen de JNA-leiding ervan in feite de Serviërs te steunen. Hoewel de Kroatische beschuldigingen dat de JNA de Serviërs heeft bewapend en geassisteerd bij het infiltreren in Kroatië niet bevestigd kunnen worden, is de JNA-interventie na het Kroatische optreden in Tenja in feite een schending van de Kroatische soevereiniteit.

Gezien de uitspraken van de Kroatische regering en de activiteiten van de Serviërs moet rekening worden gehouden met een escalatie van de etnische tegenstellingen in Kroatië. Naar verwachting zal de JNA hierbij eveneens sterker betrokken zal raken. Gezien de dominantie van Servische officieren in de JNA, de afkeer van de legerleiding van de zelfstandige Kroatische initiatieven op defensie-gebied en ook de recente ontwikkelingen in Slovenië ligt het voor de hand dat de JNA in dat geval de Servische zijde zal kiezen.

In dit verband dient er nogmaals op gewezen te worden dat een dergelijke escalatie waarschijnlijk niet tot Kroatië beperkt zal blijven. De Servische regering, die bij voortduring haar steun aan de Serviërs in Kroatië betuigt, heeft reeds lang duidelijk gemaakt dat een afscheiding van Kroatië erin zal resulteren dat Servië -desnoods gewapenderhand- alle gebieden in de andere deelrepublieken zal opeisen die door Serviërs worden gedomineerd. Nog afgelopen weekeinde heeft de Servische president Milosevic de Serviërs opgeroepen "bereid te zijn hun land te verdedigen" en zich voor te bereiden op een gevecht "groter dan hetgeen nu in Joegoslavië woedt". Milosevic stelde verder dat de gevechtsbereidheid van de Serviërs zich in de eerste plaats zou moeten uiten in de JNA.

Dit wijst erop dat ook Milosevic rekent op een uiteindelijk pro-Servische houding van de JNA in geval van een uitbreiding van de conflicten in Kroatië.

De JNA

Dit weekeinde is bevestigd dat binnen de JNA-leiding grote onenigheid bestaat omtrent het optreden van de strijdkrachten in de afgelopen week. Minister van Defensie Kadujevic verklaarde dat een bepaalde groep officieren er de voorkeur aan gaf zich afzijdig te houden van de interne tegenstellingen in het land, terwijl anderen voorstander waren van een militaire staatsgreep. Hij stelde echter dat de interne problemen van Joegoslavië slechts langs politieke weg op te lossen waren en dat een coup "sinds het begin van de vijandelijkheden" uitgesloten was.

Kadujevic noemde geen namen, maar het lijkt weinig twijfel dat de Chef van de Generale Staf, Adzic, een van de meest prominente voorstanders is van een staatsgreep. Adzic is zoals reeds eerder gemeld de exponent van de Servisch-nationalistische stroming binnen het Joegoslavische officierskorps en speelt een belangrijke rol in de onlangs heropgerichte communistische partij van Joegoslavië. De afgelopen maanden heeft hij herhaaldelijk aangedrongen op een grootscheeps militair ingrijpen tegen Slovenië en Kroatië, hetgeen echter op verzet stuitte van met name Kadujevic en diens plaatsvervanger Brovet. Bovendien waren er aanwijzingen dat Adzic reeds geruime tijd voorbereidingen trof voor een militaire coup.

Uit Sloveense bronnen is gemeld dat Adzic nog afgelopen vrijdag een rede zou hebben gehouden waarin hij alsnog een militair offensief tegen Slovenië aankondigde en bovendien opriep voor het desnoods gewapenderhand verdedigen van het socialisme in Joegoslavië. Deze melding kan echter niet bevestigd worden.

Het moet niet uitgesloten worden geacht dat het onaangekondigde en kennelijk eigenmachtige optreden van Adzic op de Joegoslavische televisie afgelopen dinsdag, toen hij de inzet van een groot aantal JNA-eenheden tegen Slovenië aankondigde, in feite de inleiding moest vormen voor een coup poging. Het is in dit verband opmerkelijk dat Adzic in deze rede tevens een toespraak van Kadujevic aankondigde, die nooit uitgezonden is. Het is mogelijk dat Kadujevic en Brovet zich vervolgens alsnog tegen de coup poging van Adzic hebben gekeerd.

Het is nog steeds niet duidelijk hoe momenteel de gezagsverhoudingen met betrekking tot de JNA liggen. De voorzitter van het federale presidium, Mesic, die qualitate qua formeel het opperbevel over de JNA voert, heeft in een recent interview gesuggereerd dat naar zijn mening Adzic bij diens televisietoespraak inderdaad zijn bevoegdheden overtreden zou hebben. Mesic verklaarde echter af te zien van de arrestatie van Adzic, "omdat deze zijn dreigementen toch niet waar zou kunnen maken". Deze verklaring doet vermoeden dat Mesic nog steeds over onvoldoende steun in de JNA beschikt en lijkt in tegenspraak met het feit dat juist Mesic de afgelopen week heeft gesteld de schuldigen aan het legergeweld ter verantwoording te willen roepen, en daarbij Adzic met name noemde. Aangezien daarnaast ook premier Markovic nog dit weekeinde sterk is bekritiseerd door functionarissen van de Generale Staf, blijft het vermoeden bestaan dat de JNA zich in feite nog steeds in belangrijke mate onttrekt aan het federale civiele gezag. Het moet, ondanks de beweringen van Kadujevic en de opstelling van de militairen inzake de akkoorden met betrekking tot Slovenië, niet uitgesloten worden geacht dat (een deel van) de JNA bij een verdere verscherping van de tegenstellingen in Joegoslavië, bijvoorbeeld in en rond Kroatië, alsnog zou beslissen tot een unilateraal ingrijpen.

Conclusie/voorzicht

De spanning met betrekking tot Slovenië is de afgelopen dagen afgenomen. Het is onwaarschijnlijk dat het op korte termijn zal komen tot nieuwe vijandelijkheden in deze republiek. Het dient echter te worden afgewacht in hoeverre de komende weken en maanden algemeen aanvaardbare afspraken kunnen worden gemaakt over de toekomstige status van Slovenië. De etnische tegenstellingen in Kroatië verscherpen zich. Op korte termijn is een escalatie zeer wel denkbaar, die ook de betrokkenheid van de JNA bij dit conflict zal kunnen vergroten. Het is te verwachten dat de JNA dan onder sterke druk zal komen te staan haar neutrale houding op te geven. De situatie in en rond Kroatië kan derhalve alsnog leiden tot grootschalige gewelddadigheden. De gezagsverhouding met betrekking tot de JNA blijft bij dit alles een onvoorspelbare factor.